

Uppföljning skola

Rapport 13

Delrapport från pågående uppföljningar av Magelungens grundskola och gymnasium.

2015–2019

Peter Franzén
Susanne Lindberg Åkerberg
Selma Engdahl
Johan Strömbeck

2020

Medverkande författare

Peter Franzén, utbildad rektor och lärare, utvärderingsansvarig Magelungen.

Susanne Lindberg Åkerberg, leg. lärare och utbildad specialpedagog, skolutvecklare, Magelungen.

Selma Engdahl, psykolog, forskning- och utvärderingsansvarig, Magelungen.

Johan Strömbeck, doktorand i psykologi, Åbo Akademi, forskning- och utvärderingsansvarig, Magelungen.

Sammanfattning	0
Inledning	1
Elever i behov av särskilt stöd	1
Magelungens skola	2
Skolutvärdering och bedömning av elevers kunskapsutveckling	4
Magelungens skolutvärdering	5
Syfte och frågeställningar	6
Metod.....	7
Deltagare.....	7
Mätinstrument.....	7
<i>Meritvärde.....</i>	7
<i>Skolnärvaro.....</i>	8
<i>DLS</i>	8
<i>LäsKedjor-2</i>	8
<i>Trivsel, trygghet och arbetsro</i>	8
<i>Inställning till svenska, engelska och matematik</i>	8
Procedur.....	8
Dataanalys	9
Resultat.....	11
Magelungens grundskola	11
<i>Meritvärde.....</i>	11
<i>Skolnärvaro.....</i>	12
<i>Grundläggande läs- och skrivförmågor</i>	12
<i>Trivsel, trygghet och arbetsro</i>	13
<i>Inställning till svenska, engelska och matematik</i>	14
Magelungens gymnasium – individuellt alternativ	15
<i>Skolnärvaro.....</i>	15
<i>Grundläggande läs- och skrivförmågor</i>	15
<i>Trivsel, trygghet och arbetsro</i>	16
<i>Inställning till svenska, engelska och matematik</i>	17
Magelungens gymnasium – nationellt program	18
<i>Skolnärvaro.....</i>	18
<i>Grundläggande läs- och skrivförmågor</i>	18
<i>Trivsel, trygghet och arbetsro</i>	18
<i>Inställning till svenska, engelska och matematik</i>	19
Diskussion	21
Styrkor och svagheter med studien	23
Vidare studier.....	24
Slutsats.....	25
Referenser	26

Sammanfattning

Den svenska skolan har idag svårt att ge det stöd och de anpassningar som elever i behov av särskilt stöd behöver för att klara de krav som ställs på dem i skolan. Alltför många elever som lämnar grundskolan saknar fullständiga betyg och det är vanligt förekommande att elever inom gymnasieskolan avbryter sina studier innan de är färdiga med sin utbildning. Elever med skolnärvaroproblematik ökar och många elever är borta från skolan helt eller delvis under långa perioder. Allt detta samtidigt som det idag finns en stor medvetenhet om att skolmisslyckanden ökar risken för såväl utanförskap som kriminalitet, missbruk och psykisk ohälsa. Magelungens skola riktar sig till denna målgrupp och för att undersöka elevernas framsteg i skolan genomförs systematiska uppföljningar av betyg, skolnärvaro, standardiserade tester av grundläggande läs- och skrivförmågor, samt trivsel och inställning till skolämnen. I föreliggande rapport redovisas resultat från pågående utvärdering av Magelungens grundskola och Magelungens gymnasium. Resultaten är övervägande positiva. Eleverna får fler betyg, har högre närvaro i skolan, samt uttrycker högre trivsel och trygghet i Magelungens skola jämfört med tidigare skola. Det går vidare att se förbättrade resultat på standardiserade tester vid avslut i jämförelse med vid inskrivning i Magelungens skola. Den positiva utvecklingen som går att skönja kan vara ett tecken på att elever som kommer till Magelungens skola ges bättre förutsättningar att utvecklas och lära än vad de haft tidigare. För att skolutvärderingen ska fungera väl för sitt syfte och deltagarfrekvensen höjas bör den justeras och anpassas framöver.

Varje år misslyckas alltför många elever i den svenska skolan med att klara av de krav som ställs på dem. Av de elever som lämnade grundskolan våren 2019 var det enligt Skolverkets statistik 25 % som saknade fullständiga betyg och 16 % var ej behöriga till ett högskoleförberedande program (Skolverket, 2019). Även eleverna på gymnasiet har svårt att klara av de krav som ställs på dem och var fjärde gymnasieelev hoppar enligt Skolverkets generaldirektör Peter Fredriksson av skolan eller går ut med ofullständiga betyg (Sveriges Television, 2019). Antalet barn och unga med neuropsykiatriska diagnoser ökar och många skolor saknar kunskap och resurser för att kunna erbjuda eleverna det stöd och de anpassningar som de är i behov av (Hammarberg, 2015). Även skolnärvaroproblematiken är omfattande; hösten 2015 hade drygt 18 000 elever i de obligatoriska skolformerna en ogiltig upprepning frånvaro och nästan 1700 elever hade varit borta från skolan helt under en månad eller mer (Skolinspektionen, 2016). Allt fler elever ger även uttryck för stress eller ångestrelaterad problematik (Folkhälsomyndigheten, 2016).

Att den svenska skolan misslyckas med att ge eleverna det stöd och de anpassningar de behöver för att klara av de krav som ställs på dem är ett stort problem då misslyckanden i skolan samt låga eller ofullständiga slutbetyg ökar risken för framtida utanförskap, kriminalitet och missbruk, och detta oavsett socialgrupp (Gustafsson et al., 2010; Nilsson, 2012; Socialstyrelsen, 2010; SOU 2010:95). Eftersom skolprestationer och psykisk hälsa hos barn och unga påverkar varandra ömsesidigt utgör elever som misslyckas i skolan dessutom en högriskgrupp för framtida psykosociala problem. Förutom ett mänskligt lidande innebär skolmisslyckanden även stora kostnader för samhället.

Att uppnå goda resultat och klara de krav som ställs i skolan har däremot en positiv effekt på det psykiska måendet, självkänslan, motivationen, och på lusten att lära (Gustafsson et al., 2010; Hattie, 2012; Socialstyrelsen, 2010). Att få lyckas i skolan är viktigt för alla barn, och för socialt utsatta barn är skolframgång den viktigaste skyddsfaktorn för deras utveckling (Socialstyrelsen, 2010). Till skillnad från gener, kön och uppväxterfarenheter är skolframgång dessutom en faktor som skolan faktiskt kan påverka. Magelungens skola riktar sig till den grupp elever som riskerar att slås ut och inte klara sin skolgång. Det här är en systematisk uppföljning av hur det går för dessa elever. Är de mer i skolan och har de tagit fler betyg? Trivs de bättre och upplever de högre grad av studiero? Har de gjort framsteg i skolan så har de också ökat sina chanser att fullgöra sin skolgång och nå sina mål.

Elever i behov av särskilt stöd

Alla elever i den svenska skolan har enligt lag rätt att få det stöd, den ledning och stimulans de behöver i sin personliga utveckling och i sitt lärande för att de utifrån sina förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av funktionsnedsättning har svårt att uppfylla kunskapskraven ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser och de elever som lätt når de lägsta kunskapskraven ska ges ledning och stimulans för att kunna nå ännu längre i sin kunskapsutveckling. Stödet som ges ska så långt som möjligt erbjudas inom ramen för den ordinarie undervisningen (Skollag, 2010).

Det finns två former av stöd: *extra anpassningar* och *särskilt stöd*. Extra anpassningar är en stödinsats av mindre ingripande karaktär som normalt är möjlig att genomföra för lärare och annan skolpersonal inom ramen för den ordinarie undervisningen. Särskilt stöd handlar om insatser av mer ingripande karaktär som normalt inte är möjligt att genomföra inom ramen för ordinarie undervisning. Det som skiljer särskilt stöd från det stöd som ges i form av extra anpassningar är insatsernas omfattning eller varaktighet, eller både omfattning och varaktighet (SKOLFS 2014:40).

Om en elev riskerar att inte utvecklas i riktning mot kunskapsmålen i läroplanen eller mot de kunskapskrav som minst ska uppnås ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar. Om en elev efter en tid med denna stödinsats fortfarande inte utvecklas i riktning mot kunskapsmålen eller kunskapskraven ska de extra anpassningarna intensifieras och anpassas ytterligare. Om stödinsatsen trots detta inte är tillräcklig ska lärare eller övrig skolpersonal göra en anmälan av elevens eventuella behov av stöd till rektorn som då ska se till att utredning skyndsamt påbörjas. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd ska stödet ges och ett åtgärdsprogram utarbetas (SKOLFS 2014:40).

Såväl svenska som internationella studier visar på svårigheter i att definiera och identifiera vilka elever som är i behov av särskilt stöd då den uppgiften ligger på den enskilda skolan, vilket bland annat innebär att skolpersonalen ställs inför uppgiften att dra gränsen mellan vad som är normalt och vad som är avvikande i förhållande till kunskapsmål och skolans normer (Asp-Onsjö, 2006; Becker, 2010; Hjärne & Säljö, 2013; Isaksson, 2009). Skolverket (2016) lyfter i sin rapport avseende tillgängliga lärmiljöer för elever med funktionsnedsättning att det kan vara svårt för skolor att bedöma hur eleverna utvecklas i förhållande till kunskapskraven samt att sätta in adekvat och tillräckligt stöd. Många elever får inte de anpassningar och förutsättningar de behöver för att nå så långt som möjligt och enligt Skolverket tyder mycket på att stödinsatser ofta sätts in för sent. Den största andelen elever som hade åtgärdsprogram läsåret 2015/2016 gick i årskurs 9 samtidigt som 70 procent av eleverna som 2015 fick minst ett F i slutbetyg i årskurs nio saknade åtgärdsprogram (Skolverket, 2016).

Magelungens skola

Magelungens skola är en friskola som riktar sig till barn och unga i omfattande behov av särskilt stöd. Huvudman är Magelungen Utveckling AB och skolan består av flera mindre skolor som tillsammans utgör Magelungens skolverksamhet. I skrivande stund finns det totalt 766 elever inskrivna i skolverksamheten som utgörs av tolv grundskolor och sex gymnasieskolor. De arton skolorna ligger utspridda på tio orter runt om i landet, från Gävle i norr till Helsingborg i söder. Detta innebär att Magelungens skolor verkar i flera olika kommuner och därmed har olika ramor och regler att förhålla sig till.

Enligt Skolverket är Magelungen Utveckling AB den huvudman som har flest skolor med begränsat mottagande, det vill säga att de vänder sig till en särskild målgrupp (Skolverket, 2014). Anledningen till att elever skrivs in eller placeras i någon av de olika skolorna varierar, men gemensamt för samtliga är att deras hemskola eller hemkommun inte haft möjlighet att

erbjuda eleverna det stöd, de anpassningar eller det bemötande den unge haft behov av. Många elever har varit frånvarande från skolan helt eller delvis under långa perioder, andra har uppvisat ett avvikande beteende som lett till att omgivningen reagerat. En stor del av eleverna har någon, antingen diagnostiserad eller odiagnostiserad, neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Vanligt förekommande är även att eleverna har språkliga svårigheter, läs- och skrivproblematik, ångest- eller stressrelaterad problematik samt svårigheter med det sociala samspelet.

Gemensamt för de allra flesta är dock att de upplevt en rad misslyckanden och även bytt skola ett flertal gånger. Många elever har tidigare gått i resursskolor, särskilda undervisningsgrupper eller haft enskild undervisning. Ofta sviktar tron till vuxenvärlden och många elever uttrycker inledningsvis bristande tilltro till såväl lärare som övrig skolpersonal och mycket tid och energi behöver därför läggas på att skapa goda och tillitsfulla relationer. För en hel del elever innebär en skolstart i Magelungen att de för första gången på flera år klarar av att delta i ett lärandesammanhang och ha undervisning tillsammans med andra.

Samtliga skolor inom Magelungen är förhållandevis små. Allra minst är grundskolorna där den största har plats för 35 elever och den minsta 10. Gymnasieskolorna är något större och tar emot 40–110 elever. Gymnasieskolorna erbjuder samhällsvetenskapliga programmet, individuellt alternativ/introduktionsprogram, yrkesintroduktion samt grupp för elever med diagnos inom autismspektrumtillstånd. En av de större skolorna erbjuder utöver dessa program även barn- och fritidsprogrammet och en annan erbjuder handelsprogrammet. Ett par skolor erbjuder en förberedande inriktning, Försteget, som syftar till att motivera till och möjliggöra för gymnasiestudier eller praktik. I såväl grundskola som gymnasieskola finns en ambition att kunna anpassa lokaler, undervisning, lärmiljö, stöd och bemötande efter elevernas specifika behov och förutsättningar. Man värnar om det lilla sammanhanget och strävar efter hög personaltäthet, förstärkt elevhälsa samt individuella upplägg i de fall det kan behövas.

På de grundskolor som tar emot 10–15 elever finns ca 4–5 lärare, en heltidskurator samt specialpedagog eller speciallärare på deltid. De lite större grundskolorna har ca 6–10 lärare och även de har vanligtvis heltidskurator samt specialpedagog eller speciallärare på deltid. Gymnasieskolorna har ca 7–20 lärare, en heltidskurator samt specialpedagog och/eller speciallärare på hel- eller deltid. I samtliga skolor tillkommer även övrig elevhälsopersonal som exempelvis studie- och yrkesvägledare och skolsköterska. Några av gymnasieskolorna har även praktiksamordnare, arbetsterapeut och logoped.

Beroende på skolans storlek samt elevernas olika behov och förutsättningar varierar storleken på elevgrupper eller klasser något. Vanligt är dock att det är ca 6–7 elever i en grupp/klass på grundskolorna, något färre på mellanstadiet och något fler på gymnasieskolorna. I själva undervisningssituationen är det vanligtvis två vuxna med i klassrummet. Det kan exempelvis vara två lärare, en lärare och en specialpedagog/speciallärare alternativt en lärare, en kurator, samt samordnare eller resurspersoner. I vissa fall delas eleverna upp i betydligt mindre grupper och på många håll förekommer även någon slags individuell eller enskild undervisning.

En skillnad mellan Magelungens grundskola och gymnasieskola är att det i grundskolan finns elever som är inskrivna både i skola och i behandlingsverksamhet: Magelungens heldagsverksamheter, som grundskolan verkar i samråd med. Detta innebär i praktiken att

skolpersonal och behandlingspersonal samverkar och samarbetar kring dessa elever i det dagliga arbetet, såväl i klassrummet som utanför. I dessa verksamheter finns utöver skolans personal även 2–3 behandlare som kallas samordnare samt en familjeterapeut¹.

Skolutvärdering och bedömning av elevers kunskapsutveckling

Att genomföra utvärderingar och bedöma elevers kunskapsutveckling är inget nytt fenomen inom den svenska skolan. Enligt Franke-Wikberg och Lundgren (1980) tillkom statens första organiserade utvärdering av grundskolan strax efter införandet av Folkskolan 1842 genom de folkskoleinspektörer som tillsattes. Syftet med det var att få en gemensam bas för att på så vis förbättra undervisningen i rikets skola. Bedömningen av enskilda elever i klassrummet gjordes av lärarna genom frågor och läxförhör. I takt med att samhället förändrats har även skolan och de krav som ställs på eleverna förändrats, något som i sin tur avspeglats i de bedömningar och utvärderingar som genomförts. Då skolan expanderade under 1950- och 60-talet ökade exempelvis intresset för att genomföra olika slags intelligensmätningar för att på så vis kunna förklara eventuella problem som uppstod i elevers lärande samt att därefter kunna dela in dem i mer homogena grupper som skulle vara lättare att undervisa.

Såväl utvärdering av skolan som bedömning av elevers kunskapsutveckling kan ske på en mängd olika sätt och oavsett vilka metoder och verktyg man använder sig av är det några saker som är extra viktiga att tänka på. Vid utvärdering är det exempelvis betydelsefullt att de inblandade känner tilltro till utvärderingen, att den uppfattas som meningsfull och användbar samtidigt som den genomförs på ett smidigt, hanterbart sätt så den inte uppfattas som en belastning (Carlström & Carlström Hagman, 2007).

Då det gäller bedömning av elevers kunskapsutveckling så menar Lundahl (2011) att en mängd studier historiskt sett belyst bedömningens negativa effekter för elevernas självkänsla och lärande, men att allt fler studier under senare tid lyfter bedömningens potentiella fördelar och positiva effekt på elevernas lärande. För att bedömningen ska ha en positiv effekt på elevernas lärande bör den vara av formativ art, det vill säga framåtsyftande och att den lärande blir involverad i bedömningen och själv kan svara på frågor som; *Var är jag? Vart ska jag? Hur gör jag?* En central del är således att det som kommer fram vid en bedömning används i syfte att förändra och förbättra undervisningen (Hattie, 2012; Lundahl, 2011; William, 2013). Enligt William (2013) menar vissa forskare att termen formativ bedömning inte alls bör användas om undervisningen inte förbättras. Denne påtalar vidare att formativ bedömning har visat sig ha särskilt goda effekter på lågpresterande elever samt för elever i behov av särskilt stöd. Detta kräver dock att den formativa bedömningen är av hög kvalitet.

För att kunna göra så högkvalitativa och tillförlitliga bedömningar som möjligt är det enligt Shepard (2000) viktigt att lärare använder varierade former av bedömningsmetoder som lämpar sig väl för att utvärdera och främja lärande av olika slag samt att eleverna blir bedömda på ett sätt som gör att deras faktiska kunskaper kommer fram. Korp (2011) menar dock att eleverna inte alltid bör bli bedömda på det sätt som de själva är mest bekväma med då god undervisning

¹ För mer information om Heldag, se: Rizzo, Sollermark och Karlsson-Söderström (2019).

ska fokusera både på svaga och starka sidor så att eleverna utvecklas och lär optimalt efter sina förutsättningar. För att en bedömning verkligen ska vara högkvalitativ kräver den även en effektiv återkoppling som kännetecknas av att den, utöver information om var i läroprocessen eleven befinner sig, vart den ska och hur detta ska gå till, även innefattar att återkopplingen kan tas emot, förstås och användas (Hattie, 2012; Hattie & Timperley, 2007; William, 2013). Enligt Hattie (2012) har elever som presterar svagt ofta ett större behov av omedelbar återkoppling än andra, de behöver även få mer information än bara kommentarer av typen rätt eller fel. Hattie betonar även att den viktigaste återkopplingen kommer från eleverna till läraren, vilket gör att läraren måste justera och anpassa undervisningen efter responsen från eleverna.

Magelungens Skolutvärdering

Inom Magelungen finns en tradition av att utvärdera och följa upp behandlingsinsatser, något som härstammar från medverkan i ett forskningsprojekt på 90-talet som går under benämningen behandlingshemsprojektet (Armeliuss et al., 2002). Trots att utvärdering av behandlingsinsatser pågått länge inom Magelungen har något liknande inte funnits inom Magelungens skola, där traditionen mer har varit att varje skola eller varje lärare gör detta på egen hand. I takt med att behovet av att på ett mer tillförlitligt sätt kunna svara på hur det går för Magelungens elever ökade växte även en önskan om att skapa en modell för att på ett systematiskt sätt undersöka elevernas utveckling i skolan. Denna önskan spirade på flera håll. Uppdraget att börja skissa på hur detta kunde se ut gavs till forskning- och utvärderingsansvarig inom Magelungen. Grundtanken var att det skulle påminna om behandlingsutvärderingen men anpassas till skolans sammanhang. Arbetet som fick namnet *Skolframgångsprojektet* drogs igång under vårterminen 2015 och har gått från att vara ett projekt till att bli en del i Magelungens forskning och utvärdering och benämns numera som *Magelungens skolutvärdering*.

Då riktlinjerna för Skolframgångsprojektet drogs upp togs inspiration från en mängd olika håll. Exempelvis från Magelungens behandlingsutvärdering (Larsson et al., 2008), Läsaende skola projektet (Lindberg Åkerberg, 2015), SkolMag-projektet (Ahlén & Oldenvi, 2015) samt Skolfam-projektet (Skolfam, 2020). Under åren som arbetet pågått har såväl metoder som verktyg och material för insamling, hantering och bearbetning av data justerats och förfinats (Lindberg Åkerberg, 2019).

Magelungens utvärdering innebär systematisk uppföljning av samtliga behandlings- och skolinsatser. Det huvudsakliga syftet med dessa uppföljningar är att visa på hur det går för barn och ungdomar som är inskrivna i Magelungens verksamheter. Utöver uppföljning av insatser är tanken att de data som samlas in vid inskrivning även används i den kartläggning som görs. Denna kartläggning syftar till att skapa en grund för fortsatt planering av behandlings- eller skolinsatser genom att ta reda på var eleven befinner sig, vad som är svårt, samt styrkor, förutsättningar och behov av stöd.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna rapport var att presentera ett delresultat av den skolutvärdering som pågår inom Magelungens skolverksamhet, samt att beskriva det tillvägagångssätt, de metoder och det material som användes för att samla in och bearbeta data. Målet var att svara på hur det går för eleverna i Magelungens skola. Frågeställningar:

- 1) Vad är elevernas meritvärde före och efter Magelungens skola?
- 2) Hur ser elevernas skolnärvaro ut på Magelungens skola i jämförelse med tidigare skola?
- 3) Har grundläggande läs- och skrivförmågor förändrats?
- 4) Hur är trivseln, känslan av trygghet och arbetsron på Magelungens skola i jämförelse med tidigare skola?
- 5) Har elevernas inställning till svenska, engelska och matematik förändrats?

Metod

Denna undersökning är en del av kvalitetssäkringen av Magelungens skola och bygger på två mätillfällen: före och efter, alltså vid inskrivning och avslut på Magelungens skola. Detta är en första delrapport från en systematisk uppföljning där datainsamlingen pågår löpande.

Deltagare

Deltagare i studien var elever som började på Magelungens skola mellan år 2015–2019. Totalt deltog 342 elever vid inskrivning; 176 på grundskolan (34 % flickor) och 166 på Magelungens gymnasium (52 % flickor). Vid avslut deltog som mest 131 elever på grundskolan och 97 elever på gymnasiet. Eleverna gick på 13 grundskolor inom Magelungen från 10 olika orter respektive 5 gymnasieskolor på 5 olika orter.

Genomsnittlig längd på skolgång var 16,1 månader på grundskola och 16,6 månader på gymnasiet. Det fanns inga inklusionskriterier, utan alla elever som började på Magelungens skola erbjöds att delta i utvärderingen. Alla elever som skrevs in på Magelungens grundskolor och gymnasieskolor från höstterminen 2015 och framåt tillfrågades om att delta.

För 88 % av grundskoleeleverna avslutades grundskoleinsatsen med att eleven avslutade grundskolan, alternativt slutade mellanstadiet. För övriga 12 % avslutades insatsen av annan anledning, till exempel att socialtjänsten avslutade insatsen, eleven började annan behandlings- eller skolverksamhet, eller flytt. Eleverna gick då vidare till: gymnasium inom Magelungen (11), gymnasium utanför Magelungen (10), heldagsverksamhet för högstadiel elever inom Magelungen (6), resursskola (5), behandlingshem (2), stödinsats på Gymnasium (1) och övrig utsluss-verksamhet (1). För övriga elever saknades information om varför skolinsatsen avslutades och vad eleven gått vidare till efteråt.

Insatsen på gymnasieskolan avslutades för 56 % av eleverna för att studierna var fullföljda eller målen uppnådda. För 44 % av eleverna fullföljdes inte studierna, något som bland annat kunde bero på motivationsbrist, dåligt mående, byte av gymnasium, eller att eleven kände att den valt fel program. Från Magelungens gymnasium gick eleverna vidare till annat gymnasium (19), folkhögskola (10), sysselsättning genom kommunernas aktivitetsansvar (KAA; 2), arbete och studier (1), arbete/praktik (1), gymnasiesärskola (1), kommunal verksamhet LSS (1), komvux (1), sjukskrivning (1) samt vidare ospecificerade studier (2).

Mätinstrument

Meritvärde. I inskrivningsformuläret och utskrivningsformuläret för grundskolan årskurs 6–9 frågades om grundskolans 16 obligatoriska ämnen samt moderna språk. För varje ämne angavs vilken betygsnivå eleven låg på, om eleven ej uppnått betyg på grund av hög frånvaro, alternativt om ämnet saknades. Betygen sammanställdes i form av meritvärde. Varje elevs meritvärde beräknades utifrån inskrivningsformuläret samt utskrivningsformuläret. En elev som går ut grundskolan kan få högst 340 meritpoäng. Genomsnittligt meritvärde räknades

ut dels för respektive skola, dels för Magelungens grundskolor som helhet. Meritvärde är summan av alla sexton grundskoleämnena utifrån betygsnivåernas poäng; A=20, B=17,5, C=15, D=12,5, E=10 och F=0. Endast grundskolebetyg sammanställdes.

Skolnärvaro. Andel av schemalagda lektioner senaste sex månaderna som eleven varit närvarande i skolan. Närvaron angavs i procent av schemalagd tid: 1) antal lektioner per vecka på schemat under de senaste sex månaderna, 2) hur många procent av dessa lektioner som eleven har närvarat vid, och sist 3) om informationen hämtades från SchoolSoft eller motsvarande administrativt system, uppskattning av lärare, uppskattning av vårdnadshavare eller annat.

DLS. DLS är ett diagnostiskt material för analys av läs- och skrivförmåga. Det är ett screeninginstrument som är avsett att användas på klassnivå, och som ger information om elevernas färdigheter i läsning och skrivning. Det består av delproven Läshastighet, Ordförståelse, Rättstavning och Läsförståelse, varav alla utom det sistnämnda användes i denna undersökning. Testet finns i en version för årskurs 2–3, en för årskurs 4–6 och en för årskurs 7–9 + gymnasium. Det administrerades i denna undersökning genom papper och penna, men testet finns även som digital version (Järpsten, 2002; Järpsten & Taube, 2010).

LäsKedjor-2. LäsKedjor-2 är ett standardiserat screeninginstrument avsett att bedöma läsförmåga och kan även användas vid uppföljning. Det består av delproven BokstavsKedjor, OrdKedjor och MeningsKedjor, samt ordkedjor på engelska: WordChains. Testet riktar sig till elever i årskurs 1–9 + gymnasium och WordChains kan användas från och med årskurs 3. Testet fylls i med papper och penna (Jacobson, 2014).

Trivsel, trygghet och arbetsro. Tre frågor om trivsel, trygghet och arbetsro besvaras på en 5-gradig skala från 'Instämmer inte alls' till 'Instämmer helt'. Vid inskrivning på Magelungen handlade frågorna om tidigare skola och vid avslut handlade de om Magelungens skola: 1) Jag trivdes bra i min tidigare skola/ Jag trivs bra i skolan, 2) Jag kände mig trygg i min tidigare skola/ Jag känner mig trygg i skolan, 3) Jag fick den arbetsro jag behövde i min tidigare skola/ Jag får den arbetsro jag behöver i skolan.

Inställning till svenska, engelska och matematik. Tre frågor om inställning till skolämnena svenska, engelska och matematik som besvaras på en 5-gradig skala; 1) tråkigt, 2) ganska tråkigt, 3) varken eller, 4) ganska roligt, och 5) roligt. Frågorna lydde: "Jag tycker att svenska/engelska/matematik är...".

Procedur

Samtliga elever som börjar på Magelungens skola tillfrågas om att delta i skolutvärderingen. Elever och vårdnadshavare informerades om Magelungens utvärderingsrutiner vid inskrivning och gav därefter sitt skriftliga samtycke till att delta. De uppgifter som användes till utvärderingen sammanställdes av mentor eller annan lärare vid inskrivning och avslut i ett inskrivnings- respektive utskrivningsformulär. Formulären var till en början integrerade i dokumentationssystemet SchoolSoft men lyftes sedan ut och användes istället i pappersformat.

När elever börjar på någon av Magelungens skolor används inskrivningsformuläret för att få information om kontaktuppgifter, vårdnadshavare, senaste skola samt pedagogisk information och dokumentation. Den andra delen av inskrivningsformuläret, vilken är den del som användes för insamlingen av data till skolutvärderingen, handlar om elevens tidigare skolgång. Inskrivningsformulären finns i två versioner, en för de tidigare åldrarna; grundskola årskurs F-5, och en för de senare åldrarna; grundskola årskurs 6–9 + gymnasium. Skillnaden mellan formulären är att för de tidigare åldrarna frågas endast om måluppfyllelse av grundskoleämnena från tidigare skola och inte, som för de senare åldrarna, betyg från tidigare skola. Information om tidigare måluppfyllelse eller betyg inhämtades från tidigare skola. Information om skolnärvaro inhämtades från SchoolSoft eller motsvarande administrativt system, uppskattning av lärare, uppskattning av vårdnadshavare, alternativt annan informationskälla. Personal på skolan intervjuade eleven om frågorna om trivsel, trygghet, arbetsro, samt inställning till svenska, engelska och matematik. I nära anslutning till inskrivning på Magelungens skolor gjordes testen DLS, LäsKedjor-2 och Word Chains.

När eleven avslutade sin skolgång på Magelungens skolor fylldes utskrivningsformuläret i, med information dels från skolornas administrativa system SchoolSoft, dels från eleverna själva. Även utskrivningsformuläret finns i två versioner, en version för årskurs F-5 samt en version för årskurs 6–9 + gymnasiet. Skillnaden är likaså här att istället för betyg, vilket anges för de senare åren, anges måluppfyllelse i de tidigare åren. Frågorna kring trivsel och skolämnen syftade i utskrivningsformuläret på hur det har varit på Magelungens skolor. Endast elever på gymnasiet och de som avslutade årskurs 9 gjorde testerna DLS, LäsKedjor-2 och Word Chains. Data från formulären avidentifierades och fördes in i ett register där namn ersattes av en kod.

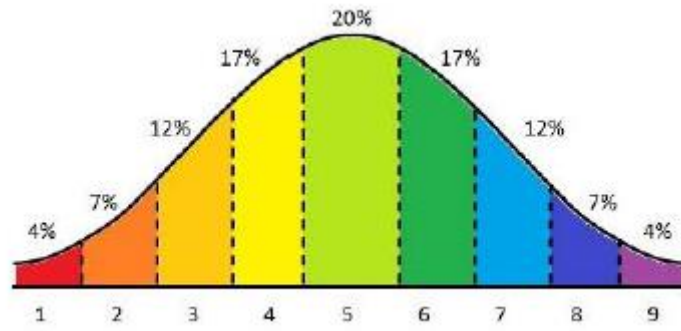
Dataanalys

Variablerna sammanställdes på gruppnivå, tidseffekter beräknades genom parade *t*-test; effektstyrkor beräknades med Cohen's *d*, vilket är ett standardiserat effektmått. *Små* effekter antar värdena 0,20–0,49, värdena 0,50–0,79 benämns som *måttliga* och effektstyrkor över 0,80 räknas som *stora*. När värdet är mindre än 0,20 räknas detta som *ingen effekt* (Borg & Westerlund, 2012).

Närvaro i skolan rapporterades dessutom i form av hur stor andel elever som hade en *acceptabel nivå* av skolnärvaro, här definierat som minst 80 % närvaro (Blagg & Yule, 1984).

DLS, LäsKedjor-2 och WordChains är standardiserade test som normerats utefter årskurs. För detta användes Stanine-skalan², där råpoäng omvandlades till en standardiserad skala från 1–9 (Figur 1). Då resultaten från proven antas vara normalfördelade får majoriteten staninepoäng i mitten av kurvan; 54 % av eleverna får exempelvis staninepoäng 4–6 och 78 % får staninepoäng 3–7. Staninevärdena kan även benämnas: 1) mycket svag, 2) svag, 3) påtagligt under medel, 4) något under medel, 5) medelvärde, 6) något över medel, 7) påtagligt över medel, 8) överlägsen, samt 9) mycket överlägsen (Madison & Madison, 2007).

² Hopslagning av orden 'standard' och 'nine'.

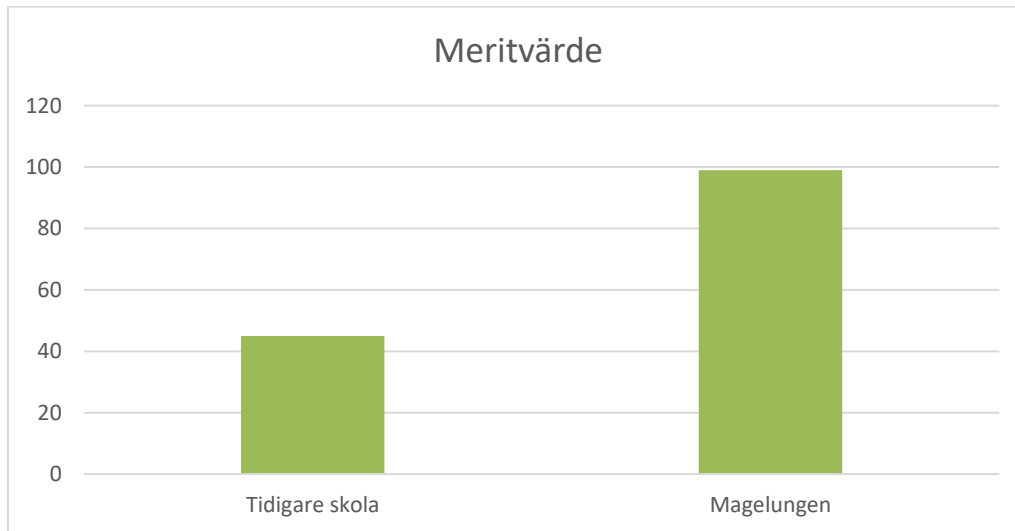

Figur 1. Normalfördelningskurva med staninepoäng.

Resultat

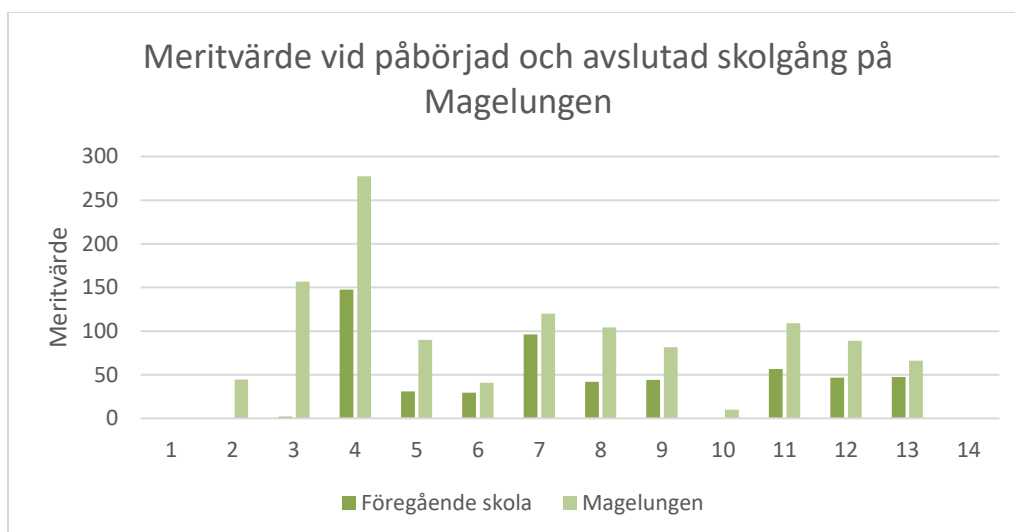
Magelungens Grundskola

Meritvärde. Genomsnittligt antal betyg för eleverna när de började Magelungens skola var 5,1 (SD=5,6) och vid avslut 7,1 (SD=5,5). Vid omvandling av betyg till ett medelvärde av meritpoäng syntes en skillnad mellan föregående skola och Magelungens grundskola. Meritvärdet ökade för eleverna (n=131) på Magelungens grundskola från 45 före till 99 vid avslut på Magelungen (Figur 2).

Figur 2. Meritvärde från tidigare skola och vid avslut på Magelungens grundskola.

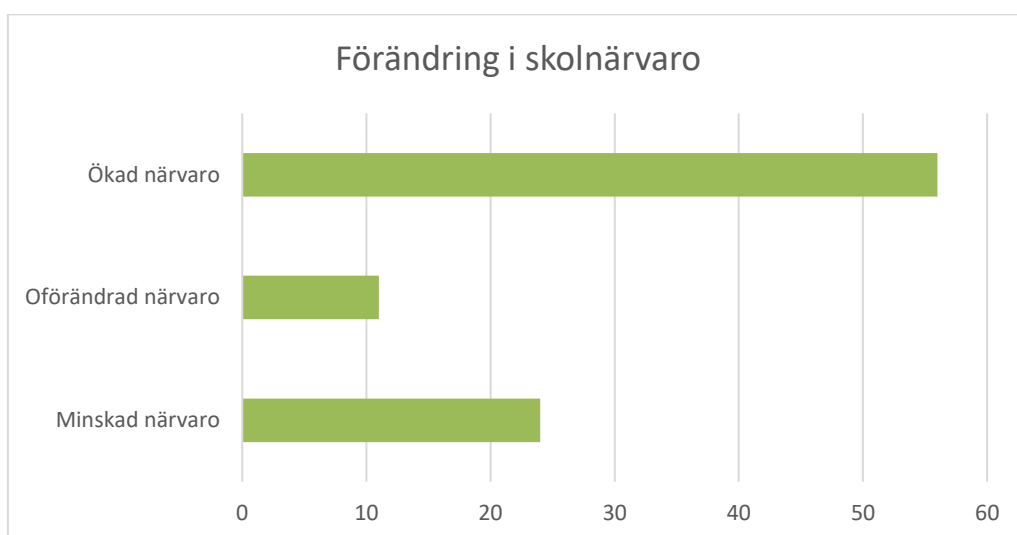
Ett diagram över de 14³ grundskolorna (Figur 3) visar en jämförelse av meritvärde fördelade på skolorna. Skola nummer 1 är en skola med elever upp till skolår 5, skola nummer 2 och 3 är skolor med elever upp till årskurs 6. Skola nummer 4 består både av mellanstadium och högstadium. För skola nummer 14 saknas till uppföljningen insamlat material.

Figur 3. Meritvärde uppdelat efter grundskola inom Magelungen.

³ Under de år då utvärderingen pågått har en del skolor lagts ner och andra startats upp.

Skolnärvaro. Närvaron i skolan var högre vid avslut än vid inskrivning (n=91). Vid föremätningen var närvaron i genomsnitt 40,3 % av full tid, medan den vid avslut hade stigit till 61,0 % av fulltid. 56 elever hade en ökad skolnärvaro i jämförelse med tidigare skolgång, för 11 elever var skolnärvaron oförändrad och skolnärvaron var lägre för 24 elever (Figur 4). Närvaron i skolan var obefintlig för 24 elever innan de började på Magelungen, och så hade den varit under de senaste sex månaderna. Vid avslut hade 2 elever 0 % närvaro. 35 elever hade 80 % eller högre närvaro (acceptabel nivå) de senaste sex månaderna innan de slutade på Magelungens grundskolor; motsvarande antal vid inskrivning var 21.

Figur 4. Antal elever med ökad, minskad, respektive oförändrad närvaro i grundskolan.

Grundläggande läs- och skrivförmågor. Elevernas resultat på de standardiserade testen DLS, LäsKedjor-2 och WordChains var högre vid avslut än vid inskrivning (Tabell 1). Resultaten var statistiskt signifikanta ($p < ,05$) och effektstyrkorna var små till stora. Störst var skillnaden i ordförståelse med en effektstyrka på $d=0,88$. Skillnaden var minst i delprovet Bokstavskedjor ($d=0,31$).

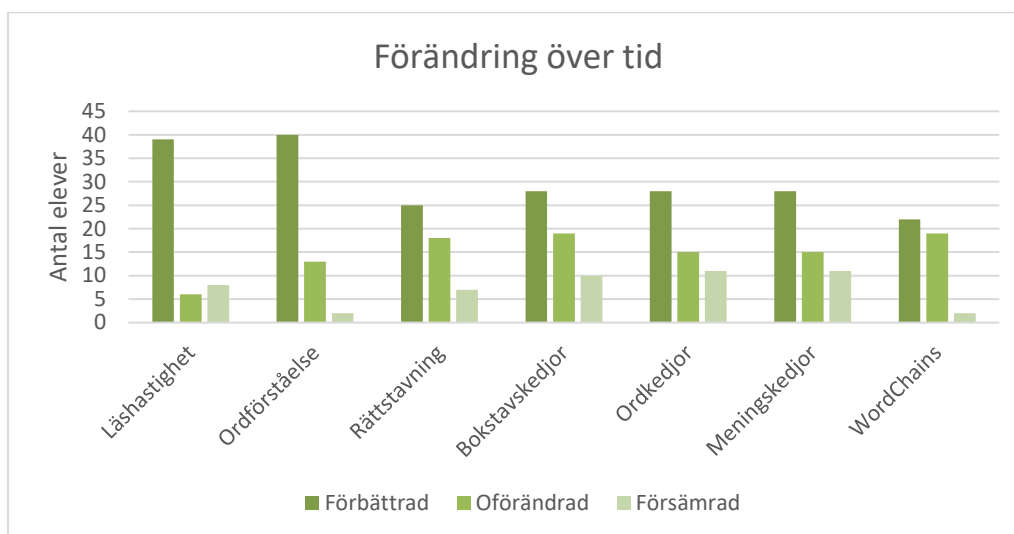
Tabell 1

DLS, LäsKedjor-2 och WordChains vid inskrivning och avslut (n=43–57) i grundskolan.

		Före	Efter	t	p	d
DLS	Läshastighet	3,9 (2,1)	4,7 (1,9)	3,3	<,01	0,49
	Ordförståelse	3,8 (1,9)	5,0 (2,1)	6,4	<,01	0,88
	Rättstavning	4,1 (2,2)	4,8 (2,3)	3,6	<,01	0,51
LäsKedjor-2	Bokstavskedjor	3,8 (2,0)	4,4 (1,8)	2,4	0,02	0,31
	Ordkedjor	3,5 (2,1)	4,3 (2,0)	4,3	<,01	0,57
	Meningskedjor	3,9 (2,2)	4,7 (2,4)	3,7	<,01	0,50
	WordChains	3,6 (1,9)	4,3 (2,0)	3,4	<,01	0,51

Antalet elever som hade förbättrat sina resultat var högre än de som hade försämrat sina resultat. Detta vid en jämförelse vid inskrivning och avslut (Figur 5). I delproven Läshastighet och Ordförståelse var andelen elever med förbättrade resultat störst; 74 % respektive 73 % fick ett högre staninepoäng vid avslut i jämförelse med vid inskrivning. Lägst antal förbättrade resultat,

endast 44 %, fanns i delprovet Bokstavskedjor. För övriga delprov var det ungefär hälften som hade förbättrats.

Figur 5. Screening vid inskrivning och avslut i grundskolan.

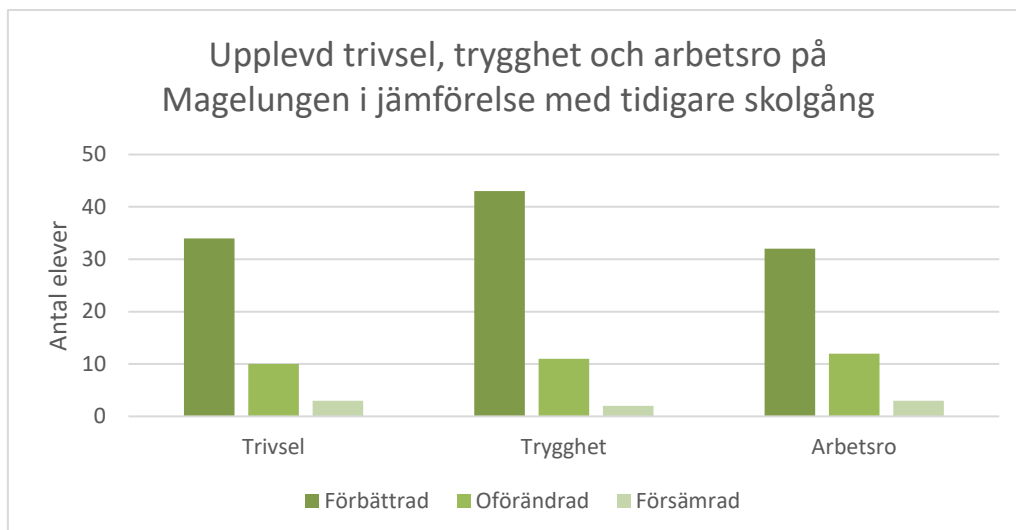
Trivsel, trygghet och arbetsro. Elevernas trivsel, trygghet och arbetsro var högre på Magelungen än på tidigare skola (Tabell 2). Skillnaderna var statistiskt signifikanta och effektstyrkorna var stora. Störst var skillnaden i den självskattade arbetsron ($d=1,09$).

Tabell 2

Trivsel, trygghet och arbetsro (n=47), samt inställning till svenska, engelska och matematik (n=71) vid inskrivning och avslut i grundskolan.

		Före	Efter	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>d</i>
	Trivsel	2,5 (1,6)	4,1 (1,0)	6,2	<,01	0,90
	Trygghet	2,7 (1,7)	4,5 (0,9)	6,4	<,01	0,93
	Arbetsro	2,3 (1,5)	4,0 (1,0)	7,4	<,01	1,09
Inställning till...	Svenska	3,1 (1,2)	3,5 (1,1)	2,5	0,01	0,30
	Engelska	3,6 (1,3)	3,9 (1,2)	1,6	0,11	0,19
	Matematik	2,9 (1,4)	3,3 (1,3)	2,3	0,03	0,27

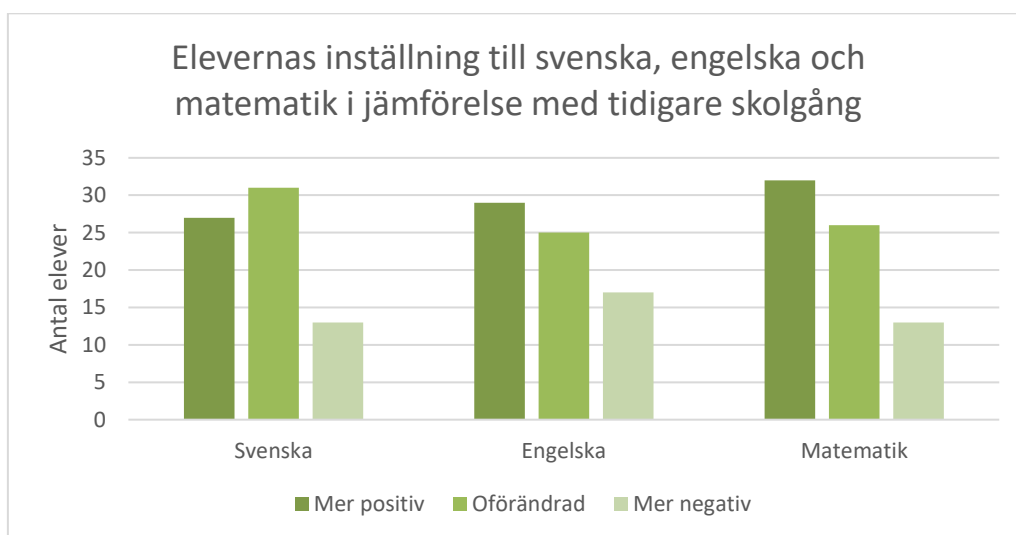
Endast 6 % av eleverna upplevde en försämrad trivsel på Magelungen jämfört med tidigare skolgång, medan 72 % upplevde en förbättrad trivsel (Figur 6). 4 % av eleverna upplevde tryggheten som sämre medan 77 % tyckte den var bättre. 6 % tyckte att arbetsron var bättre på tidigare skola medan 68 % skattade den högre på Magelungen.

Figur 6. Upplevd trivsel, trygghet och arbetsro i grundskolan.

Inställning till svenska, engelska och matematik. Inställningen till skolämnena svenska, engelska och matematik var mer positiv vid avslut än vid inskrivning (Tabell 2). Skillnaderna i svenska och matematik var statistiskt signifikanta och med en liten effektstyrka. Skillnaden i engelska var inte statistiskt signifikant, och effektstyrkan var obefintlig.

Till ämnet svenska hade 38 % av eleverna ändrat inställning i positiv riktning, medan 44 % inte ändrat sin inställning och 18 % hade en mer negativ inställning till ämnet (Figur 7). Vid avslut ansåg 58 % av eleverna att svenska var ganska roligt eller roligt, samtidigt som 25 % ansåg ämnet vara ganska tråkigt eller tråkigt och 17 % varken eller.

Figur 7. Inställning till ämnena svenska, engelska och matematik i grundskolan.

Till ämnet engelska ändrade 41 % sin inställning i positiv riktning, 35 % ändrade inte sin inställning och 24 % hade vid avslut en mer negativ inställning till ämnet. 72 % av eleverna ansåg vid avslut engelska ganska roligt eller roligt, 15 % ansåg ämnet vara ganska tråkigt eller tråkigt och 13 % varken eller.

Till ämnet matematik ändrade 45 % sin inställning i positiv riktning, 37 % ändrade inte inställning och 18 % ändrade inställning i negativ riktning. 49 % av eleverna ansåg ämnet matematik vara ganska roligt eller roligt, 21 % ansåg att ämnet matematik var ganska tråkigt eller tråkigt, och 30 % varken eller.

Magelungens Gymnasieskola – individuellt alternativ

Skolnärvaro. Vid avslut på Magelungens gymnasium individuellt alternativ var närvaron högre än vid inskrivning. I tidigare skola var närvaron i genomsnitt 30,2 % av full tid medan den på Magelungens under de sista sex månaderna innan avslut var 58,5 %. Bland eleverna hade 37 en ökad skolnärvaro, för 9 var den oförändrad och 12 hade lägre närvaro vid avslut (Figur 8). För 22 elever var närvaron obefintlig de senaste sex månaderna före inskrivning på Magelungen och motsvarande antal vid avslut var 4. Antal elever med en acceptabel nivå av skolnärvaro var 9 vid inskrivning och 22 vid avslut.

Figur 8. Antal elever med ökad, minskad, respektive oförändrad närvaro på gymnasiets individuella alternativ.

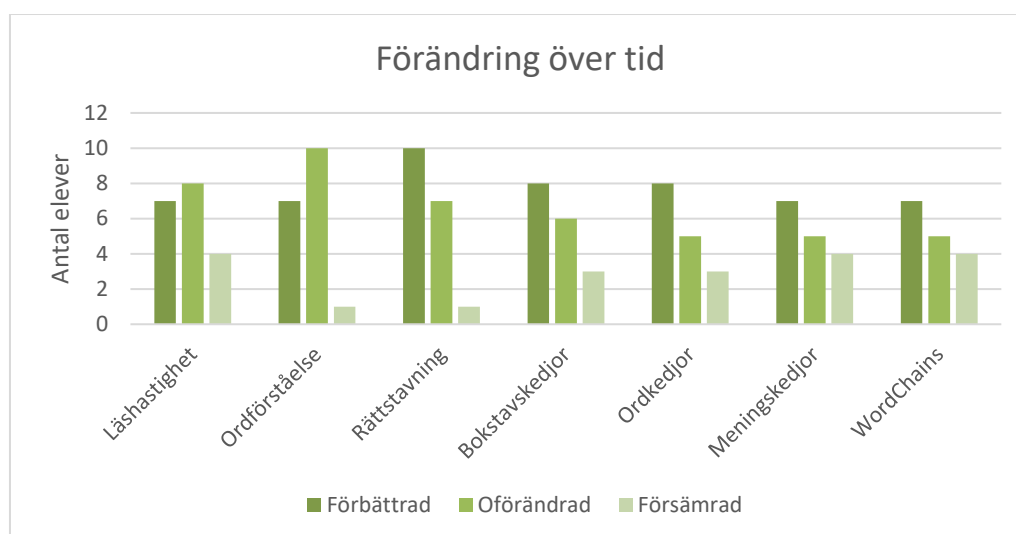
Grundläggande läs- och skrivförmågor. Resultaten på DLS, LäsKedjor-2 och WordChains var högre vid avslut än vid inskrivning (Tabell 3). Skillnaden var dock bara statistiskt signifikant på två delprov: Ordförståelse ($p=0,03$) och Rättstavning ($p=0,01$) och för dessa delprov var effektyrkan måttlig. För övriga delprov var effektstyrkan liten ($d=0,27-0,47$).

Tabell 3

DLS, LäsKedjor-2 och WordChains vid inskrivning och avslut (n=16–19) på gymnasiets individuella alternativ.

		Före	Efter	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>d</i>
DLS	Läshastighet	3,5 (2,3)	4,1 (2,5)	1,8	0,09	0,40
	Ordförståelse	3,7 (1,9)	4,3 (2,5)	2,4	0,03	0,57
	Rättstavning	3,5 (1,9)	4,4 (2,0)	2,8	0,01	0,66
LäsKedjor-2	Bokstavskedjor	3,3 (1,6)	3,6 (1,5)	1,1	0,29	0,27
	Ordkedjor	3,3 (1,6)	3,7 (1,8)	1,7	0,11	0,43
	Meningskedjor	4,0 (1,6)	4,4 (2,0)	1,4	0,19	0,35
	WordChains	3,4 (2,2)	3,8 (2,1)	1,9	0,08	0,47

Antalet elever som hade förbättrat sina resultat var högre än de som hade försämrat sina resultat. Detta vid en jämförelse mellan inskrivning och avslut (Figur 9). Andelen som hade förbättrat sina resultat på respektive delprov var mellan 37–53 %. Meningskedjor var det delprov där störst andel elever (25 %) försämrade sina resultat.

Figur 9. Screening vid inskrivning och avslut på gymnasiets individuella alternativ.

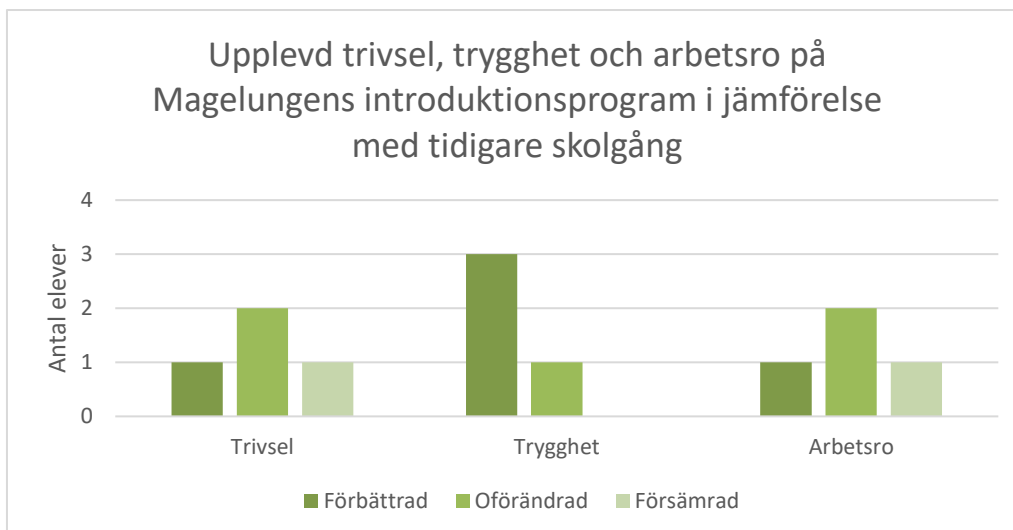
Trivsel, trygghet och arbetsro. På de individuella alternativen var det 4 elever som besvarade frågor om trivsel, trygghet och arbetsro vid inskrivning och avslut. Deras trivsel, trygghet och arbetsro var högre på Magelungen än på tidigare skola (Tabell 4). På grund av för få deltagare räknades det inte ut p-värde eller effektstyrka.

Tabell 4

Trivsel, trygghet och arbetsro (n=4), samt inställning till svenska, engelska och matematik (n=26) vid inskrivning och avslut på gymnasiets individuella alternativ.

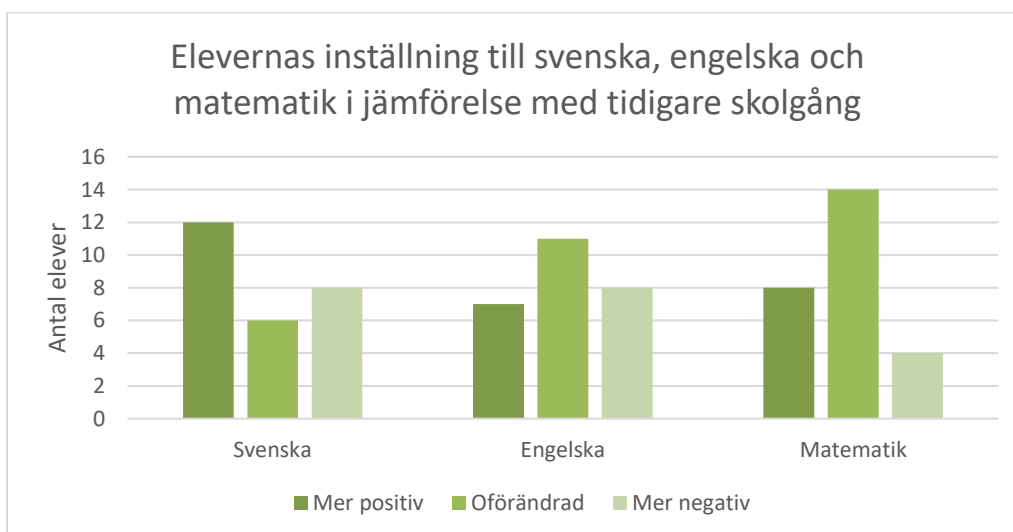
		Före	Efter	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>d</i>
DLS	Trivsel	2,8 (1,7)	3,5 (1,9)			
	Trygghet	3,3 (1,3)	4,5 (1,0)			
	Arbetsro	2,5 (1,7)	3,0 (1,8)			
Inställning till...	Svenska	3,5 (0,9)	3,5 (1,2)	0,9	0,36	0,18
	Engelska	4,1 (0,8)	4,0 (1,0)	0,6	0,52	0,13
	Matematik	2,8 (1,4)	3,2 (1,2)	1,1	0,27	0,22

Gällande trivsel hade en elev en mer positiv skattning i jämförelse med tidigare skolgång, från instämmer inte alls till instämmer helt (Figur 10). En elev skattade den lägre än i tidigare skola. Två hade samma skattning som vid tidigare skola. Tre elever skattade tryggheten högre än i sin tidigare skolgång, medan en elev instämde helt att hen var trygg både i föregående skola och i Magelungens gymnasium. Arbetsron skattade en elev högre än i föregående skola, en elev lägre och två elever oförändrat.

Figur 10. Upplevd trivsel, trygghet och arbetsro på gymnasiets individuella alternativ.

Inställning till svenska, engelska och matematik. Inställningen till svenska, engelska och matematik var ungefär densamma vid inskrivning som vid avslut (Tabell 4). Skillnaderna var inte statistiskt signifikanta och effektstyrkan för svenska och engelska var obefintlig. För matematik var inställningen något mer positiv och effektstyrkan var liten. 46 % av eleverna hade en mer positiv syn på ämnet svenska vid avslut från Magelungen gymnasieskolor i jämförelse med tidigare skolgång, 23 % av eleverna hade inte förändrat sin inställning och 31 % hade en mer negativ syn på ämnet (Figur 11).

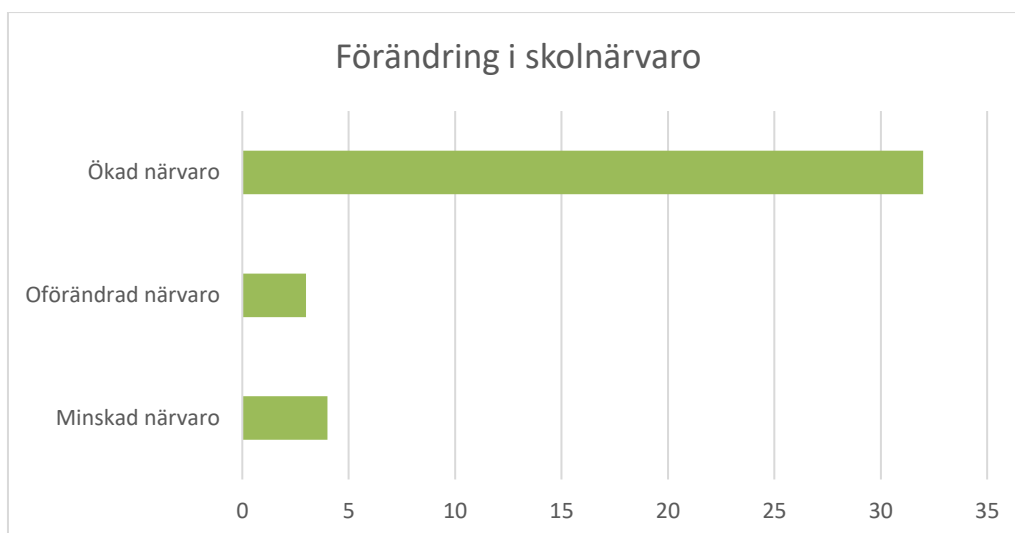

Figur 11. Inställning till ämnet svenska, engelska och matematik på gymnasiets individuella alternativ.

I ämnet engelska hade 27 % av eleverna en mer positiv inställning till ämnet vid avslut i jämförelse med tidigare skolgång, 42 % oförändrad syn och 31 % hade en mer negativ inställning till ämnet. I ämnet matematik var det 31 % som hade en mer positiv inställning till ämnet vid avslut i jämförelse med tidigare skolgång, 54 % hade en oförändrad inställning och 15 % hade en mer negativ inställning till ämnet.

Magelungens Gymnasieskola – nationellt program

Skolnärvaro. Vid avslut på nationellt program på Magelungens gymnasium var närvaron högre än vid inskrivning. Närvaron i tidigare skola var i genomsnitt 18,3 % av full tid och under de sex sista månaderna före avslut på Magelungen var närvaron 68,1 %. 32 elever hade ökat sin närvaro i skolan vid avslut, 4 hade minskat sin närvaro och för 3 elever var närvaron oförändrad (Figur 12). Närvaron i skolan var obefintlig för 26 av eleverna vid inskrivning, medan ingen elev hade 0 % i närvaro vid avslut på Magelungen. 5 elever hade en acceptabelt hög nivå av skolnärvaro vid inskrivning och 16 vid avslut.

Figur 12. Antal elever med ökad, minskad, respektive oförändrad närvaro på gymnasiets nationella program.

Grundläggande läs- och skrivförmågor. Från de nationella programmen på Magelungens skola hade två elever gjort de standardiserade testen DLS, LäsKedjor-2 och WordChains både vid inskrivning och avslut. Den ena eleven förbättrade sitt resultat med 1 staninepoäng på två av de genomförda delproven och med 2 staninepoäng på två delprov. Den andra eleven förbättrade sitt resultat med 1 staninepoäng på tre delprov, med 2 poäng på ett delprov och med 4 poäng på ett delprov (Ordförståelse). Eleven försämrade också sitt resultat med 1 staninepoäng på ett delprov.

Trivsel, trygghet och arbetsro. Trivseln, tryggheten och arbetsron var högre på Magelungen än på tidigare skola. (Tabell 5). Skillnaderna var inte statistiskt signifikanta, men effektstyrkorna var stora, både för trivseln och tryggheten. Gällande arbetsron var effektstyrkan liten.

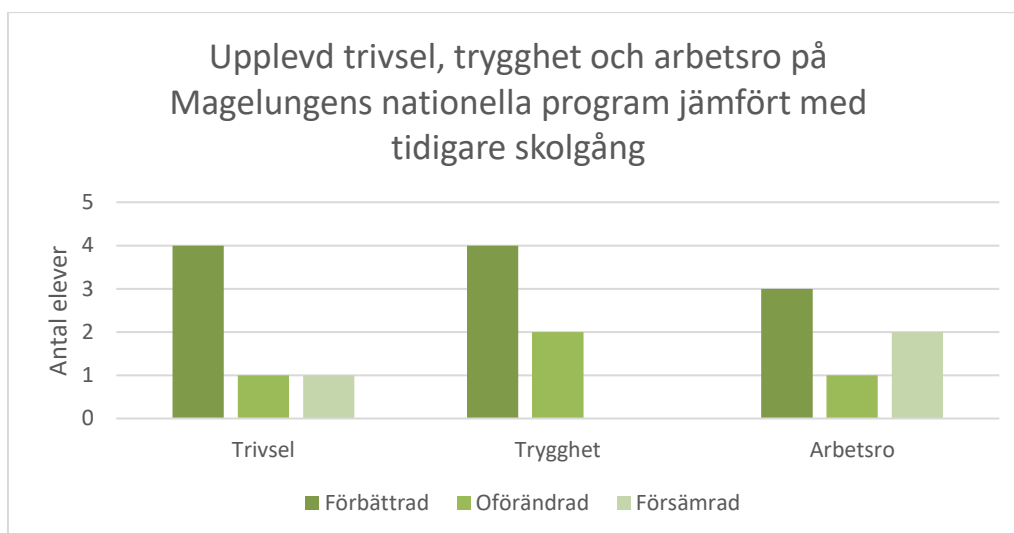
På frågan om trivsel skattade fyra elever att de trivdes bättre i Magelungen än i sin tidigare skola, en elev hade en oförändrad skattning och en elev hade en mer negativ upplevelse i jämförelse med sin tidigare skola (Figur 13). Vad gällde att känna sig trygg i skolan skattade alla elever att de instämde helt vid avslut, vilket för fyra elever innebar en högre skattning av trygghet på Magelungens gymnasium jämfört med tidigare skola och för två elever en oförändrad skattning jämfört med tidigare skola.

Tabell 5

Trivsel, trygghet och arbetsro (n=6), samt inställning till svenska, engelska och matematik (n=16) vid inskrivning och avslut på gymnasiets nationella program.

		Före	Efter	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>d</i>
	Trivsel	3,3 (1,6)	4,7 (0,5)	2,0	0,10	0,80
	Trygghet	3,5 (1,5)	5,0 (0,0)	2,4	0,06	0,99
	Arbetsro	3,2 (1,8)	3,7 (1,0)	1,9	0,61	0,22
Inställning till...	Svenska	3,3 (1,3)	3,1 (1,5)	0,3	0,77	0,07
	Engelska	3,7 (1,3)	3,4 (1,2)	0,5	0,62	0,13
	Matematik	3,0 (1,4)	3,4 (1,4)	1,4	0,19	0,35

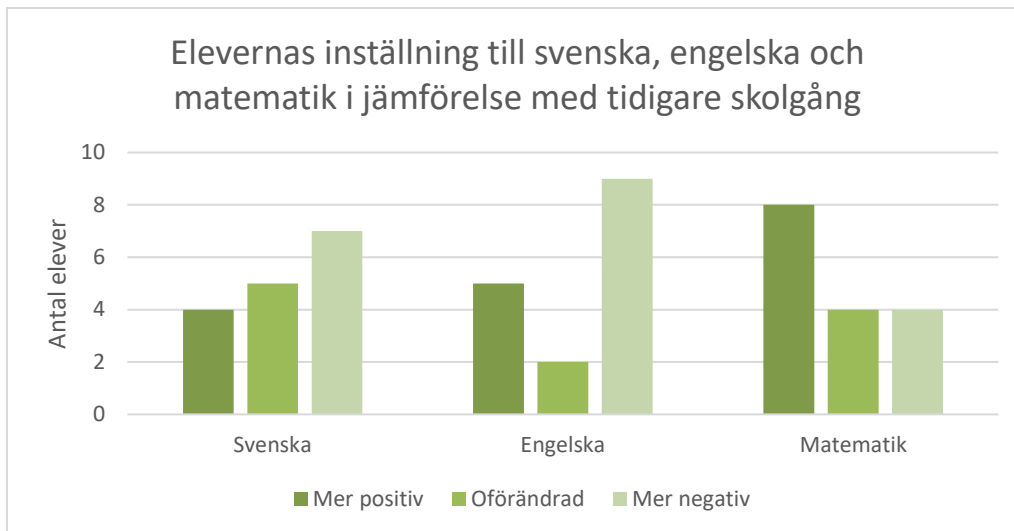
Gällande arbetsro var det tre elever som skattade arbetsron högre i Magelungen än i sin tidigare skola, två elever skattade den lägre och en som hade en oförändrad skattning.

Figur 13. Upplevd trivsel, trygghet och arbetsro på gymnasiets nationella program.

Inställning till svenska, engelska och matematik. Inställningen till svenska och engelska var mer negativ vid avslut än vid inskrivning, medan inställningen till matematik var mer positiv. Skillnaderna var dock inte statistiskt signifikanta. Effektstyrkorna var också små eller obefintliga.

På de nationella programmen hade i ämnet svenska 25 % av eleverna en mer positiv inställning till ämnet vid avslut i jämförelse med tidigare skolgång, 31% hade en oförändrad inställning och nästan 44 % hade en mer negativ inställning till ämnet efter avslutad skolgång (Figur 14).

Figur 14. Inställning till ämnet svenska, engelska och matematik på gymnasiets nationella program.

I ämnet engelska var det 31 % som hade en mer positiv inställning när de avslutade sina studier på Magelungens gymnasieskolor i jämförelse med tidigare skolgång, 12 % hade en oförändrad inställning till ämnet och 56 % hade en mer negativ inställning till ämnet. För ämnet matematik var det 50 % av eleverna som ändrade inställning i positiv riktning, 25 % hade en oförändrad inställning och 25 % hade en mer negativ inställning till ämnet i jämförelse med tidigare skolgång.

Diskussion

Syftet med denna rapport var att presentera ett delresultat av den skolutvärdering som pågår inom Magelungens skolverksamhet, samt att beskriva det tillvägagångssätt, de metoder och det material som användes för att samla in och bearbeta data. Målet var att svara på hur det går för eleverna i Magelungens skola genom att jämföra betyg, skolnärvaro, grundläggande läs- och skrivförmågor, trivsel, samt inställning till tre skolämnen vid inskrivning och avslut. Resultatet var övervägande positivt, såväl i grundskolan som på gymnasiet.

På grundskolan ökade det genomsnittliga meritvärdet, eleverna hade fler betyg, högre närvaro i skolan, en högre trivsel, trygghet och arbetsro i Magelungens skola jämfört med tidigare skola, samt förbättrade resultat på testen som mäter grundläggande läs- och skrivförmågor. Inställningen till svenska, engelska och matematik var mer positiv vid avslut än vid inskrivning. På gymnasieskolans individuella alternativ ökade både närvaron i skolan och elevernas resultat på de standardiserade testen. Känslan av trivsel, trygghet och arbetsro ökade, men denna jämförelse baserades dock endast på fyra elevers skattning. Inställningen till matematik blev mer positiv, medan den till svenska och engelska förblev oförändrad. På gymnasieskolans nationella program ökade skolnärvaron. De två elever som deltog i de standardiserade testen både vid inskrivning och avslut förbättrade sina resultat. Trivseln, tryggheten och arbetsron ökade, en jämförelse baserad på sex elever. Liksom på de individuella alternativen blev inställningen till matematik mer positiv, medan den till svenska och engelska förblev densamma eller försämrades något.

Grundläggande läs- och skrivförmågor har även i tidigare rapporter från Magelungen mätts med testen DLS, LäsKedjor-2 och WordChains. I dessa tidigare undersökningar, liksom i den nuvarande, presterar eleverna på Magelungens skola lägre än genomsnittet; resultaten är mestadels påtagligt under medel (3), ibland också svaga (2) eller något under medel (4). I Lindberg Åkerberg (2019) användes delvis samma datamaterial som i nuvarande undersökning, och utvecklingen i de båda tyder på en positiv förändring över tid. Även i Lindberg Åkerberg (2015) syntes en förbättring över tid. En grupp elever jämfördes då under höstterminen 2013 och därefter igen vårterminen 2014. I övrigt har framgång i skolan i Magelungens utvärderingar tidigare beskrivits på annat sätt, till exempel genom antal elever som har gymnasiekompetens efter avslutad skolgång och heldagsinsats, som i Marklund och kollegor (2010), eller huvudsaklig sysselsättning 1–2 år efter avslutade studier på Magelungens gymnasium, som i Johansson (2020).

De flesta elever uttrycker ökad trivsel och trygghet i Magelungens skola jämfört med tidigare skola. Orsakerna till detta är svårt att uttala sig om men förmodligen hänger det samman med att eleverna befinner sig i ett mindre sammanhang med färre elever och färre vuxna att knyta an eller relatera till jämfört med vad det vanligtvis finns inom en ordinarie skola. Eftersom skolorna är relativt lärar- eller personaltäta är det dessutom lättare att se varje elev och skapa mer nära och tillitsfulla relationer än vad det är i en stor skola. Den ökade trivseln och tryggheten kan även tänkas hänga samman med den förbättrade måluppfyllelsen och känslan av att få klara av det man förväntas göra. Att eleverna känner att de kommer till sin rätt i sin nya skola, att de känner gemenskap och får ta del av ett lärandesammanhang igen. Denna

möjliga tolkning stämmer även väl överens med vad tidigare studier kring placering i särskilda undervisningsgrupper eller fristående skolor för elever i behov av särskilt stöd visar (Hammarberg, 2015; Skolinspektionen, 2014; Skolverket, 2014). I dessa tidigare studier och översikt av forskning lyfts bland annat att eleverna, enligt dem själva, får goda möjligheter till stöd och hjälp, de blir inte utpekade eller särbehandlade, de blir som alla andra. Många elever har även bra kontakt med sina lärare som enligt eleverna själva även är bra på att ge dem stöd. Stort fokus på social utveckling och fungerande relationer till lärare och kamrater ses även det som viktiga aspekter för att eleverna ska kunna uppnå förväntade kunskapsresultat. För vissa elever har en placering i särskild undervisningsgrupp eller i en riktad skola inneburit att de efter lång period av skolfrånvaro lyckats återvända till skolan igen. De har erbjudits en lugn miljö, ett litet sammanhang och åter känt trygghet på ett vis som lett till att de har kunnat delta i undervisning och känt delaktighet och gemenskap tillsammans med andra.

Även den ökade närvaron kan antas hänga samman med det ovan nämnda samt att eleverna faktiskt får tillgång till det stöd och de anpassningar som de är i behov av för att kunna delta och närvara i skolan; det vill säga att skolorna har lyckats anpassa såväl lärmiljö som bemötande och undervisning på ett sätt som gynnar elevernas skolnärvaro positivt.

Trots de generellt positiva resultaten så visar utvärderingen också att många elever fortfarande har svårt att nå måluppfyllelse även i Magelungens skola och eleverna ligger under genomsnittet i grundläggande läs- och skrivfärdigheter. Giota och Lundborg (2007) har undersökt omfattning, former och konsekvenser av specialpedagogiskt stöd i grundskolan. Resultaten i deras undersökning visar på ett negativt samband mellan specialpedagogiskt stöd och måluppfyllelse i årskurs 9. De påpekar att frånvaron av positiva effekter när elever med specialpedagogiskt stöd jämförs med elever utan detta stöd, till viss del kan förklaras med de olika förutsättningar eleverna har med sig in i skolsituationen. Elever som får specialpedagogiskt stöd kan ha ett betydligt sämre utgångsläge och når därav inte så långt som de hade kunnat göra om de hade haft andra förutsättningar. De menar att det specialpedagogiska stödet mycket väl kan ha haft en positiv effekt, men effekten har inte varit tillräckligt stark för att kompensera för elevernas sämre förutsättningar. Att den ordinarie skolan ofta väntar allt för länge med insatser eller placering som kan ge eleverna det stöd de är i behov av (Skolverket, 2016) påverkar även det utgångsläget för skolinsatsen, då det leder till att eleverna hamnar i svåra situationer och riskerar att misslyckas allt för många gånger innan de får det stöd, de anpassningar och det bemötande som de enligt lag har rätt till.

Många elever som skrivs in i Magelungens skola har dessutom haft hög frånvaro i sin tidigare skola. Långvarig frånvaro innebär att eleven inte förvärvat de kunskaper, förmågor och färdigheter som de borde ha gjort, vilket gör att de saknar relevant kunskap att bygga vidare på i respektive ämne, något som försvårar deras kunskapsutveckling och måluppfyllelse. Även om Magelungens grundskolor erbjuder alla skolämnen är det svårt för en elev utan några betyg att läsa in alla dessa i princip från grunden.

Den förbättring som syns kan antas ha ett samband med att eleverna börjar i Magelungens skola, det vill säga att skillnaden ligger i skolbytet från den ordinarie skolan till denna skola som just riktar sig till elever i behov av särskilt stöd. Att vissa elever gynnas av att byta skola och placeras

i särskilda skolor eller särskilda undervisningsgrupper under en period av sin skolgång har även det synliggjorts i tidigare studier (Hammarberg, 2015). Liksom i denna undersökning framkommer i dessa även att alla elever inte visar på en lika positiv utveckling eller uttrycker samma känsla av trygghet och trivsel. Utöver att det är rimligt att anta att inte heller Magelungens skola för samtliga elever lyckas identifiera och tillhandahålla exakt det stöd och de anpassningar eleven skulle behövt för att utvecklas optimalt, så har eleverna också med sig olika förutsättningar både i form av egna kunskaper, förmågor och kompetenser och förutsättningar kopplat till elevens sociala situation och nätverk.

Styrkor och svagheter med studien

Skolan i Sverige utvärderas kontinuerligt av såväl statliga myndigheter och kontrollinstanser som Skolverket och Skolinspektionen, som av lokala initiativ, till exempel från rektor eller specialpedagog. Syftet med den aktuella undersökningen var att beskriva en förändring, dels genom betyg och meritvärde, dels genom att undersöka faktorer som bidrar till framgång i skolan, som bland annat trivsel, eller en positiv inställning till skolämnen.

Att uppnå god måluppfyllelse är det elever strävar efter för att kunna gå vidare till högre utbildningar. Många skolor värderas efter deras genomsnittliga meritvärde, ju högre meritvärde en skola har desto attraktivare skola. För Magelungens del är detta ett mycket trubbigt verktyg att använda. Magelungens vänder sig till barn och elever med omfattande särskilda behov, av vilka många saknar en fungerande skolgång. Även för elever som inte uppnår måluppfyllelse är det naturligtvis av vikt att veta om eleverna utvecklas i riktning mot kunskapsmålen.

Då utvärderingen endast avser en före- och eftermätning kan inte resultaten kopplas till några specifika metoder eller modeller skolorna använder sig av, eller andra faktorer som kan ha inverkat på resultatet. Den information som samlas in i utvärderingen är tänkt att också användas av skolorna som ett komplement till och del i den kartläggning som genomförs då eleverna börjar i Magelungen skola. I vilken utsträckning detta görs och på vilket sätt informationen används i planering av elevens undervisning och den formativa bedömningsprocess som forskning visat att dessa elever är särskilt behjälpta av (William, 2013) går inte att uttala sig om.

Det vi även har fångat upp i olika samtal och möten är att det råder delade meningar kring hur pass bra de screeningtester som används i utvärderingen fungerar för sitt syfte. Vissa menar att de genomförs för att de är en del av Magelungens skolutvärdering, men att man i praktiken föredrar andra sätt att ta reda på var eleverna befinner sig i sin läs- och skrivutveckling, samt hur progressionen framskrider, medan andra tycker att de är ett utmärkt komplement till kartläggningen som görs kring varje elev. Att man har olika inställning till eller använder olika verktyg eller metoder i sin undervisning är inget ovanligt eller specifikt just för Magelungen utan är ett vanligt förekommande fenomen i skolans värld. I Magelungen finns det dessutom en uttalad idé eller en tanke om att det behöver få se olika ut för att kunna möta eleverna på bästa sätt förutsatt att det som förväntas göras faktiskt görs.

Trots studiens design, där alla elever ska tillfrågas om att delta, är det dock långt ifrån alla som har deltagit. Många gånger finns endast ett ingångsvärde, som inte har följts upp vid avslut. Bland annat från gymnasieskolans nationella program var det svårt att få ihop ett stort urval av resultat vad gäller läs- och skrivförmåga. Det var många elever som gjorde screeningtestet när de började men få som gjorde det i anslutning till att de avslutade sin skolgång och många elever gjorde inte alla moment i screeningen. De standardiserade testen som använts för att mäta grundläggande läs- och skrivförmågor är integrerade delar av den formativa bedömning som lärare gör för att bedöma enskilda elevers och hela klassers utveckling och kunskapsnivå. Att använda testen vid skolavslut kan vara svårt att få till. Det kan då upplevas som onödigt och bortprioriteras gärna, speciellt på vårterminen då mycket annat finns att göra. Även gällande trivsel, trygghet och arbetsro i gymnasieskolan har resultat vid inskrivning och avslut endast kunnat jämföras för ett relativt litet antal elever. Detta beror på att frågorna var integrerade i en annan enkät som gick ut till alla elever två gånger per år, och att resultaten från denna sedan skulle utgöra eftermätning i förevarande utvärdering, men det omöjliggjordes då rutinerna för administrationen ändrades och eleverna inte längre kunde identifieras. Sammantaget skapar detta frågetecken kring undersökningens generaliserbarhet. Det vill säga, det blir svårt att veta om resultatet är representativt för alla elever på Magelungens skola.

Vidare studier

Uppföljningen av Magelungens skola har funnits sedan 2015 och även om styrkan i en uppföljning är att samma metod och mätinstrument används över tid finns det också ett värde i att med jämna mellanrum utvärdera om metoden är rätt. Finns det bättre sätt att undersöka framgång i skolan? Fungerar testen som de ska, eller är de otympliga och svåra att implementera i praktiken? Bör andra frågor ställas till eleverna eller är det kanske bättre att fråga någon annan om elevens framsteg (till exempel lärare eller vårdnadshavare)?

Utifrån det låga antalet svar på gymnasieskolan för delar av uppföljningen är det läge att ifrågasätta de variabler vi mäter och de mätverktyg vi använder i utvärderingen. Andra kortare frågor skulle potentiellt sett kunna ge ett mer relevant svar på frågan om framgång i skolan. Relevant för att undersöka om eleverna lyckats på gymnasieskolorna vore att fråga om eleven erhållit gymnasieexamen eller studiebevis. Vid studier på det individuella programmet bör frågan ställas om eleven erhållit gymnasieintyg. Detta ger då en bild av måluppfyllelse.

Uppföljningen av Magelungens skola bygger på att den är systematisk, men undersökningen tränas också med andra utvärderingar som finns i skolan. Det är även framöver av intresse att fortsätta undersöka framgång i skolan, men om den ska kunna kallas systematisk behöver deltagarfrekvens öka.

Slutsats

Magelungens skola är en friskola som riktar sig till barn och unga i omfattande behov av särskilt stöd. Den elevgrupp som Magelungens skolor tar emot har ofta till följd av tidigare skolfrånvaro och otillräckligt stöd eller insats missat mycket i skolan och hamnat efter sina jämnåriga klasskamrater. Många har upplevt en rad misslyckanden och även bytt skola ett flertal gånger. Ofta sviktar tron till vuxenvärlden och många elever uttrycker inledningsvis bristande tilltro till såväl lärare som övrig skolpersonal. Magelungen skolor värnar om det lilla sammanhanget och strävar efter hög personaltäthet, förstärkt elevhälsa samt möjlighet till individuella upplägg. Mindre elevgrupper gör det också lättare att bygga goda relationer till varje elev. För en del elever innebär en skolstart i Magelungen att de för första gången på flera år klarar av att delta i ett lärandesammanhang och ha undervisning tillsammans med andra.

Resultatet i undersökningen visar på en positiv utveckling för eleverna i Magelungens skolor. I grundskolan ökar det genomsnittliga meritvärdet, eleverna tar fler betyg, har högre närvaro i skolan, en högre trivsel, trygghet och arbetsro jämfört med tidigare skola samt förbättrade resultat i grundläggande läs- och skrivförmågor. På gymnasieskolan ökar närvaron i skolan och elevernas resultat på de standardiserade testen för läs- och skrivförmåga förbättras och trivsel, trygghet och arbetsro ökar. Fångar man upp, som i denna uppföljning, inte bara betyg utan också förutsättningar för skolframgång, såsom trygghet, trivsel och arbetsro, får man en utförligare bild av de framsteg dessa elever gör på sin väg mot en mer fungerande skolgång och ökad måluppfyllelse. Sammantaget tyder resultaten på att Magelungens skolor ger elever i behov av särskilt stöd ökade förutsättningar att utvecklas och hjälper dem att uppnå de mål i skolan som tidigare verkat alltför avlägsna.

Referenser

- Ahlén, F., & Oldenvi, I. (2015). *SkolMag. Rapport från Magelungens pilotprojekt*. Stockholm: Magelungen Utveckling AB.
- Armeliuss, B.-Å., Fransson, P., Henningsson, M., Hemphälä, M., & Sundbom, E. (2002). *En 5årsstudie av patienter och personal vid Magelungen 1992-1997*. Slutrapport nr 20 från Behandlingshemsprojektet. Umeå universitet.
- Asp-Onsjö, L. (2006). *Åtgärdsprogram - dokument eller verktyg? En fallstudie i en kommun*. [Doktorsavhandling, Göteborgs universitet].
- Becker, S. (2010). Badder than "Just a Bunch of SPEDs". *Alternative Schooling and Student Resistance to Special Education Rhetoric. Journal of Contemporary Ethnography, 39*, 60-86.
- Blagg, N., & Yule, W. (1984). The behavioural treatment of school refusal. A comparative study. *Behaviour Research and Therapy, 22*, 119-127.
- Borg, E., & Westerlund, J. (2012). *Statistik för beteendevetare (tredje upplagan)*. Malmö: Liber.
- Carlström, I., & Carlström Hagman, L.-P. (2007). *Metodik för utvecklingsarbete och utvärdering*. Lund: Studentlitteratur.
- Folkhälsomyndigheten (2016). *Skolprestationer, skolstress och psykisk ohälsa bland tonåringar*.
- Franke-Wikberg, S., & Lundgren, U. P. (1980). *Att värdera utbildning. En introduktion till pedagogisk utvärdering*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Giota, J., & Lundborg, O. (2007). *Specialpedagogiskt stöd i grundskolan – omfattning, former och konsekvenser*. Göteborgs Universitet.
- Gustafsson, J. E., Allodi, M., Westling, A., Åkerman, B., Eriksson, C., Fischbein, S. ... Persson, R. S. (2010). *School, learning and mental health. A systematic review*. Stockholm: Kungliga Vetenskapsakademien.
- Hammarberg, L. (2015). *Att planera för barn och elever med funktionsnedsättning. En sammanställning av forskning, utvärdering och inspektion 1994–2014*. Kunskapsöversikt. Skolverket.
- Hattie, J. (2012). *Synligt lärande för lärare*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research, 77*, 81–112.
- Hjörne, E., & Säljö, R. (2013). *Att platsa i en skola för alla. Elevhälsa och förhandling om normalitet i den svenska skolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Isaksson, J. (2009). *Spänningen mellan normalitet och avvikelser. Om skolans insatser för elever i behov av särskilt stöd*. [Doktorsavhandling, Umeå universitet].
- Jacobson, J. (2014). *LäsKedjor-2.Handledning*. Stockholm: Hogrefe Psykologiförlaget AB.
- Johansson, L. (2020). *Intervjustudie gymnasium. En pilotundersökning om elevernas sysselsättning och deras uppfattning om Magelungens påverkan på deras skolgång på Magelungens gymnasium*. Stockholm: Magelungen Utveckling AB.
- Järpsten, B. (2002). *DLS för skolår 7–9*. Stockholm: Hogrefe Psykologiförlaget AB.
- Järpsten, B., & Taube, K. (2010). *DLS för skolår 4–6*. Stockholm: Hogrefe Psykologiförlaget AB.
- Korp, H. (2011). *Kunskapsbedömning. Vad, hur och varför?* Kunskapsöversikt. Skolverket.

- Larsson, I., Westlund, T., & Clinton, D. (2008). *Ungdomsförändring (UNGFÖR). Utveckling av vetenskaplig och kliniskt relevant metodik för forskning och kvalitetssäkring vid Magelungens Behandlingscenters HVB-institutioner. Processbeskrivning och analys.* Stockholm: Magelungen Utveckling AB.
- Lindberg Åkerberg, S. (2015). *Läsande skola. Beskrivning av ett skolutvecklingsprojekt.* Stockholm: Magelungen Utveckling AB.
- Lindberg Åkerberg, S. (2019). *Att synliggöra det osynliga. En beskrivning av ett flerårigt skolutvecklingsarbete.* Stockholm: Magelungen Utveckling AB.
- Lundahl, C. (2011). *Bedömning för lärande.* Stockholm: Norstedts.
- Madison, T., & Madison, S. (2007). *Manual program stanine.* Lund: Madison undervisningskonsult.
- Marklund, P., Lindgren, T., Oldenvi, I., & Clinton, D. (2010). *Uppföljning Dag. Uppföljning av ungdomar inskrivna vid Magelungens Dagverksamheter i Stockholm.* Stockholm: Magelungen Utveckling AB.
- Nilsson, I. (2012). *Är du lönsam lille vän? En socioekonomisk analys av unga, skolmisslyckanden och arbetsmarknaden.* Södertälje: Institutet för socialekologisk ekonomi.
- Rizzo, M., Sollermark, K., & Karlsson-Söderström, P. (2019). *Magelungen Heldag. En handbok om samverkan kring förändring och utveckling.* Stockholm: Magelungen.
- Shepard, L. A. (2000). *The role of classroom assessment in teaching and learning.* CSE Technical report 517. Los Angeles, CA: University of California.
- Skolfam. (29 okt 2020). Vad är Skolfam? <http://www.skolfam.se/arbetsmodellen>
- SKOLFS 2014:40. *Allmänna råd för arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram.* Stockholm: Skolverket.
- Skolinspektionen (2014). *Särskilt stöd i enskild undervisning och särskild undervisningsgrupp.*
- Skolinspektionen (2016). *Omfattande frånvaro. En granskning av skolors arbete med omfattande frånvaro.*
- Skollag (SFS 2010:800). Utbildningsdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800
- Skolverket (2014). *Fristående skolor för elever i behov av särskilt stöd. En kartläggning.* Rapport 409.
- Skolverket (2016). *Tillgängliga lärmiljöer, En nationell studie av skolhuvudmännens arbete för grundskoleelever med funktionsnedsättning.* Rapport 440.
- Skolverket (2019). *Slutbetyg i grundskolan våren 2019.* (PM: Dnr: 5.1.1 -2019:1342). <https://www.skolverket.se/getFile?file=4771>
- Socialstyrelsen (2010). Social rapport 2010.
- SOU 2010:95. *Se, tolka och agera – allas rätt till en likvärdig utbildning. Slutbetänkande av Utredningen om utsatta barn i skolan.*
- SOU 2016:94. *Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera. Betänkande av att vända frånvaro till närvaro – en utredning om problematisk elevfrånvaro.*
- Sveriges Television. (1 mars 2019). Projektet ska bromsa utvecklingen med elever som hoppar av gymnasiet. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/projektet-ska-bromsa-utvecklingen-med-elever-som-hoppar-av-gymnasiet>
- William, D. (2013). *Att följa lärande. Formativ bedömning i praktiken.* Lund: Studentlitteratur.

